כיצד העדים פרק ראשון מכות

ז.

אילעא וטוביה. עדי הלוזה היו קרובין אל הערב: **מתני' לפני אוהו כיס דין.** שנתמיד בו: **אין סופרין.** לחזור ולישא ולינן אולי יחכה: **אילו היינו.** בימים שסנהדרין לנו דיני נפשות לא נהרג כה אדם כדמפרש בגמרא שבדקו את העדים בדבר שלא ידעו להשיב:

אף. אם היו עושים כן היו מרבין שופכי דמים שלא יראו מב"ד: **גמ' מפני זכותה של ארץ ישראל.** אולי תועיל למצוא לו פתח של זכות: **מה ת"ל כשעריך.** שופטים ושוטרים תתן לך וגו' (פ): **אפה מושיב כו'.** אתה חייב להושיב בכל פלך ופלך כו'. פלך הפרכיא: **אם תמצא לומר שלם הרג.** שיאמרו בדקנוהו לאחר מיתתו מכל שמונה עשרה טריפות: **ראיתם כמכחול בשפופרת.** ואין עדים מסתכלין בכך. שפופרת קנה חלול שנותנין בו כחול לכחול עינים. מכחול הוא קיסם דק שבו נוטלין הכחל ממתן הקנה: **ורבנן.** דמחייבי מיתה על הערוה היכי דייני בחיזו עדות הם הורגים הואיל ולא הכי בדקי: **משירו כמנאפים.** משיהגו ענין ניאוף שסוכנין בקירוב בשר ונוהגים כדרך תשמיש:

הדרן עלך כיצד העדים

היה מעגל כמעגילה. טחין היו גגותיהן בטיט והגגות לא היו משופעין אבל הטיט משפעין מעט כדי שיזובו המים ונמחין אותן בחתיכת עץ עבה וחלקה ובה בית יד ודומפה לגד השיפוע ומחזר ומוסכה אליו ומחזר ודומפה (לגד) והטיט מתמרח ומתליק ובדחיפתו קורהו מעגל ובמשיכתו קורהו מושך ושם הענ מעגילה: **היה משלשל בחיים.** מן הגג: **היה יורד.** ההורג בכסולם ונפל מן הסולם והרג בגופו את חבירו גולה דכל הני דרך ירידה בעינן דכמפרש בגמרא ויפל עליו (י): **אבל היה מושך.** ונשמטה מעגילה מידו ונפלה:

גמ'

אי ליתיה ללוה לאו בתר ערבא אזיל. מכאן היה ליזהר בעדי ממון שלא יהו קרובים לא ללוה ולא לערב:

דלמא במקום סייף נקב הוה. קשה לר"ת דאמרינן פ"ק דחולין (דף יא: וש"ס) ומפיק ליה מקרא דלא תיישינן להא דאזלינן בתר רובא ואומר ר"ת דודאי (ב) לא תיישינן אלא היה שואל להם (ג)(כדי) שאם (ד)(יכחישו זה את זה או) אמרו דלא ידעינן יבטל העדות מידי דהוה אפייף ואריגן דאי (ה)דלא שיילינן חייב (ו)וזה אומר בפייף וזה אומר באריגן (ז)אין זה נכון אע"ג דבפייף ואריגן כו' אמרו אין אנו יודעין הרי זה נכון זה גרוע הואיל ובהרוג גופיה אין יודעים (ח) ומיהו טעם זה אינו מיושב ומאיזה טעם הוא זה דאם לא נשאל להם יהא חייב ואם נשאל ואמרו אין אנו יודעין יהיה פטור ולאיזה שהניח מפייף ואריגן אין הנדון דומה לראיה דהתם כל כמה דלא שיילינן להו אין לבדות מהלב שיכחישו זה את זה אבל כשמכחישין בהדיא דומה שקר שדבר זה אדם רגיל לעלות בדעתו כמה הרגו טפי מכליו שחוזרים או מכליו לנעים אבל דבר שפירש ר"ת בלא טעם הוא שכשאין שואלים להם ואין אנו יודעים אם טריפה (ד) הוא או שלם נהרג חייב וכשהיו שנשאל להם ואמרו אין אנו יודעים יהיה פטור לכן נראה דהא דקאמר לא נהרג אדם מעולם לאו דוקא אלא רוב פעמים לא היה נהרג שעל ידי שהוא מרבה בבדיקות אי אפשר שלא יכחיש אחד מהם (ט) חבירו אבל אין לומר דר' עקיבא לטעמיה דחייש למיעוטא גבי חלב (י)פוטר (בכורות כ:) דהא לא אינו שום תנא דחייש למיעוטא טפי מרבי מאיר ואפ"ה מודה (יא) היכא דלא אפשר דלא חייש למיעוטא בפ"ק דחולין (דף יא:) והכא היינו דלא אפשר מיהו י"ל דאיכא למיקם עלה דמילתא כגון שהיה קרוס של מוח מגולה ולאו שהיה שלם ובא זה ונקבו והרגו (י):

במכחול בשפופרת. תימה עובד ע"ז ומחלל שבת מאי איכא למימר דהתם לא אינו למיפטריה והא היכי קאמר לא היה אדם נהרג (ז) וי"ל דמ"מ קאמר שפיר לא היה אדם נהרג משום דלא שכיחי כולי האי כי אם כרוקח ועריות ועוד י"ל דאיכא למימר דאיתם שמחלל אינו טריפה דאם הוא דמיתה ח"כ אם מחלל אינו טריפה אם הוא דמיתה אינו חייבין מיתה משום דמלו למימר גברא קטילא בעינן למיקטל והוא ליה עדות שאי אתה יכול להזימה:

הדרן עלך כיצד העדים

אלו הן (יב)הגולין ההורג נפש בשגגה היה מעגל במעגילה ונפלה עליו והרגתו היה משלשל בחבית ונפלה עליו והרגתו היה יורד בסולם ונפל עליו (יג)והרגתו הרי זה גולה אבל אם היה מושך במעגילה ונפלה עליו והרגתו היה דולה בחבית ונפסק החבל ונפלה עליו והרגתו היה

אלו הן הגולין ובו' היה מעגל במעגילה. כימיהן (יד) שהיו הגגים שוין ולא היו משופעים כמו שלנו וכשעושים הגג טוחין אותו בטיט ורוצים להשוות טיח הגג ולוקחין אבן עגולה ארוכה קצת ויש לו ב' שיעים ארוכים ומעגלים אותה על פני כל הגג להשוות' (נמי) והיינו (נמי) מעגילה: **משלשל** בחבית כו'. קצת קשה אמאי לא קאמר ונפסק החבל ונפל עליו כדקתני בסיפא ונראה לומר דנפלה (טו) שנשמט מידו ולכך לא רצה לומר ונפסק דאם כן לא אתיין כרבי (יא) דאמר לקמן (דף ט:) נפסק אינו גולה:

היה יורד בסולם. יש אומרים דתנא לא זז אף זו מעגל דודאי יש לחייבו גלות דלמה לא מהכא אף משלשל חבית דשפיר מיהר שלא ישבר חביתו אם נפל והרג חייב ועוד דלא זז אלא אף זו יורד בסולם דטפי מיהר כדי שלא יפול אם הרג חייב: פסיקא

מסורת הש"ס

(א) נ"ל הוה. יעב"ן. (ב) סנהדרין מה: ניסין כח: כט:. (ג) [סנהדרין יד.]. (ד) [תוספתא סנהדרין פ"ג ע"ס]. (ה) [תוספתא שם]. (ו) [נ"ל משסבו לדיוחיסים בכל מושבותיכם למדני כו'], (ז) כ"מ נא.. (ח) נ"ל והרגו. יעב"ן וכ"ה כמסמיות. (ט) [דברים טז]. (י) [במדבר לה], (כ) נ"ל ולא למלוה ולא לערב. (ל) רש"ל מ"ז. (מ) נ"ל לא. (נ) [סנהדרין מח.]. (ס) עי' מהרש"ל ורש"ש. (ע) נ"ל אינו פוטר. (פ) [וע"ע בחוס' בכורות כא. מד"ה חלב פוטרן]. (צ) רש"ל גורס כדאמר.

הגהות הב"ח

(א) גמ' סבר רב ספרא למימר. נ"ב הך עובדא קבעה תלמודא הכא משום דשייכא לתלי דתני לעיל נמצא אחד מהן קרוב או פסול כו' ומיהא אמאי לא קבעה לעיל וי"ל דהך עובדא אתי נמי לקמייה דרבא בהני הך הנהו לעתי כו': (ב) יומ' ד"ה דלמא וכו' ואומר ר"ת דודאי אי לא שיילינן להו לא חיישין אלא: (ג) בא"ד הואיל ובהרוג גופיה אין יודעין לא בעינן מבחישין זה את זה ומיהו טעם זה: (ד) בא"ד טרפה הרג או שלם הרג וכשיל שנשאל: (ה) בא"ד אחד מהם את חבירו: (ו) בא"ד דהיכא דלא אפשר דלא חייש לכן לחייבו כדאיתא פ"ק דחולין: (ז) ד"ה כמכחול וכו' נהרג מעולם וי"ל דמ"מ וכו' נהרג מעולם משום וכו' שהמחלל אינו טרפה וכו' ת"ל אם הזמר לא יהיו חייבין: (ח) ד"ה אלו הן וכו' כימיהן היו וכו' אלוכה קצת יש לה בית יד ארוכה ומעגלים אותה על פני כל הגג להשוות הטיח והיינו דקרו לה מעגילה: (ט) ד"ה משלשל וכו' דנפלה דרישא שנשמט מידו:

הגהות הגר"א

[א] גמ' ת"ל כגל שערך כל"ל (וכ"ה בירושלמי):

מוסף רש"י

לסנהדרין שנוהגת בארץ ובחוצה לארץ. שאם סנהדרין קטנה טוהגת כחו"ל כל זמן שיראל (במדבר לה: כט.). **במנאפים משיראו כמנאפים.** מעידין עליהם העדים לחיינן מיתה ומלקות משכבו זה על זה בדרך מנאפים ואין צריך לעדים שיראו במכחול בשפופרת, דלא הזקיקתן תורה להסתכל כל כך (ב"מ צא.).

עין משפט
נר מצוה

נר א טוש"ע הו"מ סי' ל: נ: סעיף טו:
נה ב מי"י פ"ג מהל' סנהדרין הלכה ז:
נו ג מי"י שם פי"ד הל' יד סמג עשין קנ (טוש"מ סי' ל):
נז ד מי"י שם הלכה י:
נח ה ו מי"י שם פי"ג הלכה ח:
נט ז מי"י פ"ח מהלכות סנהדרין הלכה כ (עיין כ"מ) טוש"מ סימן מ:
ס ח מי"י פ"ח מהלכות איסורי ביאה הלכה יט
סא ט מי"י פ"ה מהלכות רוצח הלכה ח סמג עשין עה:
ב י מי"י שם פ"י הלכה יב סמג שם:

תורה אור השלם

1. וְהָיוּ אֵלֶּה לְכֶם לְחֻקַּת מִשְׁפָּט לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכֹל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם:
במדבר לה כט
2. שֹׁפְטִים וְשֹׁטְרִים תִּתֶּן לְךָ בְּכָל שְׁעָרֶיךָ אֲשֶׁר יְ אלהיך נתן לך לשבטיך וְשָׁפְטוּ אֶת הָעָם מִשְׁפַּט צֶדֶק: דברים טז יח

רבינו חננאל

סוגיין דשמעתין דעדים הקרובין בין למלוה בין ללוה בין לערב כולן פסולין: מי שנגמר דינו וברח ובא לפני אותו ב"ד אין סותרין את דינו כו'. תניא ברח מארץ לחוצה לארץ אין סותרין את דינו מתוצה לארץ לארץ סותרין את דינו מפני זכותה של ארץ ישראל: מתני' סנהדרין נוהגת בארץ ובחוצה לארץ. מנא הני מילי. דת"ר והיו אלה לכם לחוקת משפט לדורותיכם בכל מושבותיכם למדנו לסנהדרין שנוהגת בארץ ובחוצה לארץ. אם כן מה ת"ל בשעריך. בשעריך אתה מושיב בתי דינין בכל פלך ופלך ובכל עיר ועיר ובחו"ל אתה מושיב בכל פלך ופלך) ואי אתה מושיב בכל עיר ועיר. ואסקינן דרבנן בסנהדרין הוו דייני בבועל את הערוה כשמואל דאמר במנאפים כיון שיראו כמנאפין מתחייבין ולא בעינן עד דמסהדי כמכחול בשפופרת. ולית הלכתא כר' טרפון ור' עקיבא דהוו אמרין ראיתם טריפה הרג או שלם הרג ואי"ת שלם שמא במקום ההכאה נקב הוה כו': ירושלמי. כתב כל נכסיו לב' בני אדם כאחת והעדים כשרים לזה ופסולים לזה ר' יוחנן אמר מאחר שפסולין לזה פסולין לזה ורש"י לקיש אמר לא כו':
הדרן עלך כיצד העדים
פ"ב ואלו הן הגולין
ההורג נפש בשגגה כו' עד

איילעא וטוביה קריביה דערבא (א)הוה (ב) סבר רב פפא למימר גבי לוה ומלוה רחיקי נינהו א"ל רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא (ג)אי לית ליה ללוה לאו בתר ערבא אזיל מלוה: **מתני'** (ד)מי שנגמר דינו וברח ובא לפני אותו ב"ד אין סותרין את דינו (ה)כל מקום שיעמדו שנים ויאמרו מעידים אנו באיש פלוני שנגמר דינו בב"ד של פלוני ופלוני ופלוני עדיו הרי זה יהרג (ו)סנהדרין נוהגת בארץ ובחוצה לארץ (ז)סנהדרין ההורגת אחד בשבוע נקראת חובלנית רבי אליעזר בן עזריה אומר אחד לשבעים שנה רבי טרפון ורבי עקיבא אומרים אילו היינו בסנהדרין לא נהרג אדם מעולם רשב"ג אומר אף הן מרבין שופכי דמים בישראל: **גמ'** לפני אותו בית דין הוא דאין סותרין הא לפני בית דין אחר סותרין הא תני סיפא כל מקום שיעמדו שנים ויאמרו מעידין אנו את איש פלוני שנגמר דינו בבית דין פלוני ופלוני ופלוני עדיו הרי זה נהרג אמר אביי לא קשיא (ח)כאן בארץ ישראל כאן בחוצה לארץ דתניא (ט)רבי יהודה בן דוסתאי אומר משום רבי שמעון בן שטח (י)ברח מארץ לחוצה לארץ אין סותרין את דינו מחוצה לארץ לארץ סותרין את דינו מפני זכותה של ארץ ישראל: סנהדרין נוהגת בארץ ובחוצה לארץ. מנא ה"מ דתנו רבנן (יא)והיו אלה לכם לחוקת (יב)משפט לדורותיכם למדנו לסנהדרין שנוהגת בארץ ובחוצה לארץ א"כ מה תלמוד לומר [א] (ב)בשעריך (ג)בשעריך אתה מושיב בתי דינים בכל פלך ופלך ובכל עיר ועיר ובחו"ל אתה מושיב בכל פלך ופלך ואי אתה מושיב בכל עיר ועיר: סנהדרין ההורגת וכו': איבעיא להו אחת לשבעים שנה נקראת חבלנית או דלמא אורח ארעא היא תיקו: רבי טרפון ורבי עקיבא אומרים אילו היינו וכו': היכי הוו עבדי רבי יוחנן ורבי אלעזר דאמרי תרוייהו ראיתם טריפה הרג שלם הרג אמר רב אשי אם תמצא לומר שלם הוה דלמא במקום סייף נקב הוה בבועל את הערוה היכי הוו עבדי אביי ורבא דאמרי תרוייהו ראיתם כמכחול בשפופרת ורבנן היכי דיינו כשמואל (יג)דאמר שמואל (יד)במנאפים משיראו כמנאפים:

הדרן עלך כיצד העדים

אלו הן (טו)הגולין ההורג נפש בשגגה (טז)היה מעגל במעגילה ונפלה עליו והרגתו היה משלשל בחבית ונפלה עליו והרגתו היה יורד בסולם ונפל עליו (יז)והרגתו הרי זה גולה אבל אם היה מושך במעגילה ונפלה עליו והרגתו היה דולה בחבית ונפסק החבל ונפלה עליו והרגתו היה

זה הכלל כל שכדרך ירידתו גולה שלא כדרך ירידתו אינו גולה. מנא הני מילי. אמר שמואל דאמר קרא ויפל עליו ומות עד שיפיל עליו דרך נפילה:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com